

**ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ**

Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας

Σύνοψη Διαμεσολάβησης

**Δυσλειτουργίες της μονάδας μεταμοσχεύσεων καρδιάς-
πνεύμονα του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου**

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Γιάννης Σακέλλης
Ειδικοί Επιστήμονες: Ειρήνη Κυριακάκη

ΙΟΥΛΙΟΣ 2010

Με αναφορά τους προς τον Συνήγορο του Πολίτη οι πρόεδροι του Συλλόγου Βαρέως Καρδιο-Πνευμονοπαθών και του ΔΣ του Συλλόγου Μεταμόσχευσης Καρδιάς και Φίλων της Μεταμόσχευσης «Συνεχίζω» κατήγγειλαν ότι κατά το διάστημα Ιουλίου-Αυγούστου 2009 δεν παραλείφθηκαν από το Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο (ΩΚΚ) τα μοσχεύματα καρδιάς και πνεύμονα πέντε δοτών, προερχόμενων από διαφορετικά νοσοκομεία της Ελλάδας, «λόγω αδυναμίας συγκρότησης ομάδας μεταμοσχεύσεων λόγω θερινών διακοπών», όπως αναφέρεται εγγράφως σε τρία χειρόγραφα σημειώματα που φέρουν το όνομα του Διευθυντή της Α΄ Καρδιοχειρουργικής Κλινικής και της Μονάδας Μεταμόσχευσης, με ημερομηνία 17.7.2009, 24.7.2009 και 3.8.2009 προς τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων (ΕΟΜ). Το ίδιο αναφέρεται ότι δηλώθηκε προφορικά και καταγράφηκε στο αρχείο δοτών του ΕΟΜ στις 27.7.2009 σε σχέση και με άλλον δότη.

Στο πλαίσιο της διερεύνησης της εν λόγω αναφοράς ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε έγγραφο με ημερομηνία 1.10.2009 προς το ΩΚΚ και τον ΕΟΜ, ενώ επανήλθε με νέο έγγραφο στο ΩΚΚ (10.3.2010), ζητώντας περαιτέρω διευκρινίσεις. Σε συνέχεια των εγγράφων του, ο Συνήγορος του Πολίτη παρέλαβε την από 3.12.2009 απρωτοκόλλητη απάντηση του ΩΚΚ, το υπ' αρ. πρωτ. ΕΟΜ.οικ/341/22.2.2010 έγγραφο του ΕΟΜ και το υπ' αρ. πρωτ. 787/2010/19.4.2010 έγγραφο του ΩΚΚ. Στον Συνήγορο του Πολίτη κοινοποιήθηκε και η από 31.3.2010 επιστολή του κ. Πέτρου Αλιβιζάτου, τέως Διευθυντή της Μονάδος Μεταμοσχεύσεων ΩΚΚ και Ειδικού Συμβούλου του ΩΚΚ από 1.4.2009 έως 31.12.2009, συμπεριλαμβανομένης της επίμαχης περιόδου των διακοπών, προς τον Διευθυντή της Διεύθυνσης Ανάπτυξης Μονάδων Υγείας, Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Η διερεύνηση της αναφοράς ολοκληρώθηκε με τη σύνταξη πορίσματος με θέμα «Δυσλειτουργίες της Μονάδας Μεταμοσχεύσεων Καρδιάς-Πνεύμονα του Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικού Κέντρου», το οποίο απεστάλη στην Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης τον Ιούνιο του 2010.

ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Έπειτα από προσεκτική εξέταση της υποβληθείσας αναφοράς και των σχετικών εγγράφων που παρελήφθησαν από τον Συνήγορο του Πολίτη, ανέκυψαν ως κρίσιμα τα ακόλουθα ερωτήματα:

- 1. Αν η απόρριψη μοσχευμάτων κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα (17.7.2009 έως 14.8.2009) συνδέεται με παράλειψη αξιολόγησής τους λόγω αδυναμίας συγκρότησης μεταμοσχευτικής ομάδας κατά τις θερινές διακοπές.**
- 2. Αν έγιναν ενέργειες και ποιες για τη διερεύνηση των πραγματικών περιστατικών σχετικά με την απόρριψη μοσχευμάτων κατά την επίμαχη χρονική περίοδο.**
- 3. Αν λήφθηκαν υπόψη κατά τον καθορισμό των ετήσιων αδειών του προσωπικού του Α Καρδιοχειρουργικού Τμήματος οι υπηρεσιακές ανάγκες.**

4. Σε ποιες ενέργειες προέβη ο Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων (ΕΟΜ) για τη διαπίστωση δυσλειτουργιών στη Μονάδα Μεταμοσχεύσεων του ΩΚΚ.

ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Από τις απαντήσεις που έλαβε και το σύνολο των στοιχείων που τέθηκαν υπόψη του ο Συνήγορος του Πολίτη διατύπωσε τα ακόλουθα συμπεράσματα για τα υπό κρίση ζητήματα:

1. Ως προς τα μοσχεύματα του χρονικού διαστήματος από 17.7.2009-14.8.2009 και λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου των από 17.7.2009, 24.7.2009 και 3.8.2009 επίμαχων σημειωμάτων του ΩΚΚ προς τον ΕΟΜ και των καταγεγραμμένων στα αρχεία του δότη του ΕΟΜ τηλεφωνικών αρνήσεων του ΩΚΚ σε συνδυασμό και με τις αναντιστοιχίες που προέκυψαν σχετικά με τα πορίσματα της αξιολόγησης που έγινε από πλευράς ΩΚΚ γι' αυτά, **ευλόγως γεννάται η πεποίθηση ότι η απόρριψή τους οφείλεται στην αδυναμία συγκρότησης μεταμοσχευτικής ομάδας λόγω θερινών διακοπών, όπως εκφράστηκε τη δεδομένη χρονική στιγμή.**

2. Από την επισκόπηση των καταθέσεων και των συμπερασμάτων της διοικητικής έρευνας και των αποφάσεων του ΔΣ του ΩΚΚ επ' αυτών, συνάγεται ότι το Α Καρδιοχειρουργικό Τμήμα, στο οποίο έχει ενταχθεί η Μονάδα Μεταμοσχεύσεων Καρδιάς-Πνεύμονα, *«βρισκόταν σε άδεια»* από 13 Ιουλίου έως 14 Αυγούστου 2009.

Έτσι παραβιάστηκε μία εκ των υποχρεώσεων-δεσμεύσεων που συνεπάγεται η χορήγηση οριστικής άδειας λειτουργίας σε Μονάδα Μεταμοσχεύσεων: η διάθεση σε ετοιμότητα ομάδας λήψης οργάνων για την ανά πάσα στιγμή αξιολόγηση και λήψη διαθέσιμων μοσχευμάτων. Ούτε τηρήθηκε η συνακόλουθη της αξιολόγησης υποχρέωση των Μονάδων να διαθέτουν σε ετοιμότητα ομάδα μεταμοσχεύσεων, χωρίς την εκπλήρωση της οποίας και υπό την προϋπόθεση της ύπαρξης κατάλληλου λήπτη δεν θα είχε πρακτικό αποτέλεσμα μόνη η θετική αξιολόγηση.

Συνεπώς, σε κάποιες από τις επίμαχες περιπτώσεις γεννάται θέμα απώλειας για την Ελλάδα των μοσχευμάτων εις βάρος της υγείας ή της ζωής των κατάλληλων δυνάμει ληπτών που ήταν καταγεγραμμένοι στη λίστα του ΩΚΚ.

3. Η διοικητική έρευνα που διενήργησε ο Γενικός Διευθυντής του ΩΚΚ εστίασε στο θέμα της μη ενημέρωσης της Διοίκησης του Κέντρου για την απόφαση περί διακοπής της λήψης μοσχευμάτων λόγω θερινών διακοπών καθώς και την αποστολή των επιστολών στον ΕΟΜ, χωρίς να ασχοληθεί με την απόφαση περί διακοπής λήψης μοσχευμάτων και της μη συνεκτίμησης των υπηρεσιακών αναγκών του Α Καρδιοχειρουργικού Τμήματος κατά τη χορήγηση της θερινής άδειας των Διευθυντών του.

Εν προκειμένω έγινε λανθασμένα δεκτό ότι απλώς με τη συνεχή παρακολούθηση των μεταμοσχευθέντων και των προς μεταμόσχευση ασθενών δεν διαταράχθηκε η λειτουργία του μεταμοσχευτικού προγράμματος. Σχετικά παραγνωρίζεται ότι μαζί με την παρακολούθηση μεταμοσχευμένων προβλέπεται αθροιστικά ως **βασική υποχρέωση λειτουργίας μίας Μονάδας Μεταμοσχεύσεων και η διαρκής ετοιμότητα ομάδας λήψης οργάνων και ομάδας μεταμοσχεύσεων. Αυτές οι υποχρεώσεις θα πρέπει να εκπληρώνονται εξίσου και παράλληλα, σε καμία περίπτωση πάντως εναλλακτικά. Διότι η μη εκπλήρωση έστω και μίας εξ αυτών αποδυναμώνει το μεταμοσχευτικό πρόγραμμα. Για να γίνουν αντιληπτές οι συνέπειες της αποδυνάμωσης αυτής, πρέπει να συνεκτιμηθεί και το γεγονός ότι η Μονάδα Μεταμόσχευσης Καρδιάς-Πνευμόνων του ΩΚΚ, είναι μοναδική στην Ελλάδα και την Κύπρο.**

4. Με τη χορήγηση θερινής άδειας και στους δύο Διευθυντές του Α Καρδιοχειρουργικού Τμήματος σε συνδυασμό με τη χορήγηση των λοιπών αδειών κατά το ίδιο διάστημα παραβιάστηκε η υποχρέωση καθορισμού των κανονικών αδειών με κριτήριο τις υπηρεσιακές ανάγκες.

Επιπλέον της παραβίασης της νομοθετικής πρόβλεψης ο καθορισμός των ετήσιων αδειών χωρίς να ληφθούν υπόψη οι υπηρεσιακές ανάγκες του Τμήματος βαραίνει ακόμη περισσότερο υπό το πρίσμα της διαπίστωσης των υπευθύνων της Μονάδας περί αδυναμίας διενέργειας επιτυχών μεταμοσχεύσεων χωρίς την παρουσία του συνόλου της ομάδας, λόγω της οποίας και αποφασίσθηκε η μη λήψη οργάνων κατά το επίμαχο διάστημα.

5. Κατά τη διενέργεια διοικητικής έρευνας σχετικά με το από 14.8.2009 δημοσίευμα της εφημερίδας «Ο Κόσμος του Επενδυτή» κατατέθηκε από τον Επιστημονικά Υπεύθυνο της Μονάδας η ύπαρξη σημαντικών προβλημάτων και δυσλειτουργιών που διαπίστωσε μετά την ανάληψη της ευθύνης του προγράμματος, τα οποία δεν εξετάστηκαν χωρίς περαιτέρω αιτιολογία και χωρίς η προβληθείσα ως τέτοια «*διαφύλαξη της καλής λειτουργίας και φήμης του ΩΚΚ*» να μπορεί να θεωρηθεί επαρκής.

Προφανώς δεχόμενο τα παραπάνω και χωρίς να προβεί στη διερεύνηση αυτών, το ΔΣ του ΩΚΚ αποφάσισε ομοφώνως κατά την 433^η συνεδρίαση στις 27.8.2009, μεταξύ άλλων ότι θα πρέπει με ευθύνη του Γενικού Διευθυντού και των τριών Διευθυντών Υπηρεσιών (Ιατρικής, Νοσηλευτικής και Διοικητικής) να ληφθούν μέτρα, ώστε κατά την περίοδο διακοπών, καθ' ολόκληρο το έτος, να λειτουργούν ακωλύτως όλες οι Υπηρεσίες, Κλινικές ή Τμήματα, χωρίς καμία εξαίρεση. **Τα περί ου ο λόγος μέτρα δεν εξειδικεύονται, ενώ η συσχέτιση της λήψης τους με τις δυνατότητες και τους διαθέσιμους πόρους ενδεχομένως να οδηγήσει σε μια πιο αμβλυμένη προσέγγιση του υποχρεωτικού χαρακτήρα υλοποίησης της αναληφθείσας υποχρέωσης.**

6. Παρά την απορρέουσα από υφιστάμενο νομικό πλαίσιο υποχρέωσή του να παρακολουθεί την απρόσκοπτη λειτουργία των Μονάδων Μεταμοσχεύσεων, όχι μόνο για τη σύνταξη της ετήσιας έκθεσης που υποβάλλεται στο ΥΥΚΑ, αλλά και κατά τη διάρκεια του έτους με κατά περίπτωση παρεμβάσεις και υποβολή προτάσεων στον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για ανάκληση χορηγηθείσας άδειας, **ο ΕΟΜ δεν προέβη σε περαιτέρω**

διερεύνηση των δυσλειτουργιών της Μονάδας Μεταμοσχεύσεων του Ωνασείου κατά την επίμαχη περίοδο, αρκούμενος να ζητήσει την αποστολή γραπτών σημειωμάτων σχετικά με την αιτία της απόρριψης των μοσχευμάτων. Επίσης, δεν ενημέρωσε σχετικά ούτε το ΥΥΚΑ, ενώ στα από 1.10.2009, 22.12.2009 και 2.2.2010 έγγραφα του Συνηγόρου του Πολίτη ανταποκρίθηκε μόλις στις 2.2.2010.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

I. Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη και ως Συνηγόρου της Υγείας ζητήθηκε από την Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης **κατά την άσκηση της εποπτικής-ελεγκτικής αρμοδιότητάς της επί των Μονάδων Μεταμοσχεύσεων να διερευνήσει ποιες συνθήκες οδήγησαν στη δυσλειτουργία της Μονάδας Μεταμοσχεύσεων ΩΚΚ κατά την επίμαχη χρονική περίοδο και να μεριμνήσει για την εφεξής αδιάλειπτη λειτουργία της Μονάδας Μεταμοσχεύσεων του ΩΚΚ σε όλα τα επίπεδα (λήψη μοσχευμάτων, διενέργεια μεταμοσχεύσεων, παρακολούθηση μεταμοσχευμένων και προς μεταμόσχευση ασθενών), και κατά τις περιόδους διακοπών.**

Ειδικότερα:

1. Δεδομένου του δικαιώματος άδειας των εργαζομένων, να ελεγχθεί αν η Μονάδα Μεταμοσχεύσεων του ΩΚΚ διαθέτει επαρκές προσωπικό και κατάλληλες υποδομές, ώστε να ανταποκρίνεται στις δεσμεύσεις και υποχρεώσεις που απορρέουν από τη χορήγηση οριστικής άδειας ανάγκες της Μονάδας Μεταμοσχεύσεων, όπως είναι η διάθεση σε ετοιμότητα ομάδας λήψης οργάνων και αξιοποίησής τους, ανεξαρτήτως χρονικής περιόδου και θερινών διακοπών.

2. Στην περίπτωση που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης οριστικής άδειας, να τεθεί εύλογη προθεσμία για την προσαρμογή και εκπλήρωση των προϋποθέσεων, μετά το πέρας της οποίας θα εξεταστεί η ανάκληση της οριστικής άδειας.

3. Να συγκεκριμενοποιηθούν από τους υπεύθυνους (Γενικός Διευθυντής, Διευθυντής Ιατρική, Νοσηλευτικής και Διοικητικής Υπηρεσίας) τα μέτρα που προτίθενται να λάβουν για την υλοποίηση της απόφασης που έλαβε το ΔΣ κατά την 433^η συνεδρίαση της 27.8.2009 σχετικά με τη λήψη μέτρων για την ακώλυτη λειτουργία όλων των υπηρεσιών, κλινικών ή τμημάτων, χωρίς εξαίρεση και ανεξαρτήτως χρονικής περιόδου και να επικυρωθεί η λήψη τους από το ΔΣ του Κέντρου.

II. Εν γένει για την προώθηση των μεταμοσχεύσεων στην Ελλάδα και την κατ' ουσίαν και όχι μόνο κατ' όνομα εξυπηρέτηση αυτών, **θα πρέπει να αποσαφηνιστούν οι αρμοδιότητες, εισηγητικές και άλλες, των εμπλεκόμενων στον τομέα των μεταμοσχεύσεων φορέων και η μεταξύ τους συνεργασία για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση**

προβλημάτων και τη διασφάλιση της αδιάλειπτης λειτουργίας των Μονάδων σε όλα τα επίπεδα προς όφελος των ασθενών.

Στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαίο:

1. Να εξειδικευτεί η αρμοδιότητα του ΕΟΜ να ελέγχει τη λειτουργία των Μονάδων Μεταμοσχεύσεων σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Ν. 2737/1999 και στις κατ' εξουσιοδότηση του εκδοθείσες ΥΑ και ΠΔ και να παρεμβαίνει προς διερεύνηση δυσλειτουργιών.

Στο πλαίσιο αυτό να κατοχυρωθεί η υποχρέωση έγγραφης αιτιολόγησης από τις Μονάδες Μεταμοσχεύσεων των απορριπτικών για διαθέσιμα μοσχεύματα αποφάσεων και να ελέγχεται η τήρησή της.

2. Να συγκεκριμενοποιηθεί και ενεργοποιηθεί πλήρως ο συντονιστικός και υποβοηθητικός του υπουργού Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ρόλος του ΕΟΜ αφενός με την αυστηρή τήρηση προβλεπόμενων υποχρεώσεων, όπως πχ η σύνταξη ετήσιας έκθεσης αξιολόγησης, και αφετέρου με την πρόβλεψη συγκεκριμένων υποχρεώσεων, όπως πχ άμεση έγγραφη ενημέρωση του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για δυσλειτουργίες σε Μονάδες Μεταμοσχεύσεων, ιδίως σε περιπτώσεις που υπάρχουν υπόνοιες δυσλειτουργίας μίας Μονάδας Μεταμοσχεύσεων.

3. Να ενισχυθεί η θεσμική επικοινωνία ΥΥΚΑ-ΕΟΜ και να ενεργοποιούνται οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του ΥΥΚΑ, ώστε να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική διερεύνηση προβλημάτων που ανακύπτουν σχετικά με τη λειτουργία των Μονάδων Μεταμόσχευσης. Η διοικητική έρευνα που διενεργήθηκε στο πλαίσιο του ΩΚΚ κατέδειξε ότι η διαφύλαξη της καλής λειτουργίας και φήμης του ΩΚΚ βάρυνε περισσότερο από την αποτελεσματική διερεύνηση προβλημάτων και δυσλειτουργιών και την αναζήτηση ενδεχόμενων ευθυνών γι' αυτά.

4. Στο πλαίσιο της υποβοήθησης της χάραξης εθνικής πολιτικής στο πεδίο των μεταμοσχεύσεων και της παρακολούθησης του συστήματος διάθεσης των μοσχευμάτων με σκοπό τη διασφάλιση αυτού, να ενεργοποιηθούν όλες οι αρμοδιότητες που απονέμονται στον ΕΟΜ από τον νόμο. Μεταξύ άλλων να προχωρήσει η σύνταξη *«Κώδικα δεοντολογίας για τη λειτουργία Μονάδων Μεταμοσχεύσεων και των Τραπεζών Ιστών προς Μεταμόσχευση»*, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 2 παρ. 2 περ. α ΠΔ 6/2001 και η συγκρότηση της προβλεπόμενης στο άρθρο 14 ΠΔ 6/2001 Επιτροπής Δεοντολογίας.